

ERFARINGER & INSPIRATION FRA:

UDVIKLINGSPROJEKTET OM SAMSKRIVNING OG RESPONS

*Fra passivitet til aktivitet...
Fra produktfokus til procesfokus...*

Fredericia Gymnasium 2017-18

Projektets baggrund

Den nyere skriveforskning peger på, at den enkelte elevs skrivekompetencer styrkes bedst, hvis der undervejs i skriveprocessen arbejdes systematisk med formativ evaluering, vejledning og respons (herunder peer-respons), hvor der er en klar sammenhæng mellem opgaveformuleringen og responsen, idet klare læringsmål og procesfokus gør skrivning og læring i fag mere meningsfuldt for eleven. Endvidere er der ifølge Ellen Krogh (SDU) og vore egne erfaringer på FG et stort læringsmæssigt potentiale i elevernes samskrivning. Erfaringerne viser, at det især er i dialogen om teksterne, der sker læring. Det læringsmæssige potentiale i samskrivning tager derfor afsæt i, at eleverne bringes ind i en dialog om tekstproduktion, genrer, faglige begreber, ræsonnementer m.v.

Grupper af undervisere har på FG i skoleårene 2015-17 arbejdet med at udvikle og kvalificere didaktisering af elevernes samskrivning¹ og respons. Derudover har en række undervisere tidligere arbejdet systematisk med lærerrespons og peer-respons i andre udviklingsprojekter. For en gennemgang af tidligere projekter henvises til *"Erfaringer & inspiration fra projektet: Nye veje i skriftligheden – samskrivning og respons FG 2016-17"*² samt evalueringsrapporterne *"Udviklingsprojekt om elevers samskrivning FG 2015-16"*³ og *"Elevfeedback og læring – To udviklingsprojekter om formativ evaluering på Fredericia Gymnasium"*⁴.

Her nævnes kort nogle tidligere erfaringer med samskrivning og respons på FG:

- Det er en fordel at arbejde med faste tilbagevendende ritualiseringer.
- Der er positive erfaringer med ritualiseringer, hvor flere elever er sammen om én skærm.
- Samskrivning skal foregå som en del af undervisningen på selve skolen.
- Samskrivning kan med fordel integreres i det, der ellers foregår i undervisningen.
- Samarbejde om før- og efterskrivning af større opgaver hjælper eleverne.
- Hvis der arbejdes med større opgaver, kan disse med fordel splittes op i mindre dele.
- Der er gode erfaringer med peer-respons, men det skal læres og forstås af eleverne.
- Personlig og mundtlig lærerrespons er en gevinst (men en ressourcemæssig udfordring).
- Samskrivning kan være meget tidskrævende.
- Det giver god inspiration for eleverne at være sammen om at skrive.
- Det giver god inspiration for eleverne at se hinandens produkter.
- Fastholdelse af responsfokus fra skriveopgave til skriveopgave er vanskeligt og kræver typisk en stor understøttende indsats.

Nærværende udviklingsprojekt tog sit udgangspunkt i det fortsatte ønske om at afprøve og videreudvikle didaktiske perspektiver på elevers samskrivning samt på respons i skriveprocessen. Ønsket var også at videreudvikle og udbrede erfaringer, der tilgodeser reformens øgede krav om formativ respons, der genkendes i (alle) fagenes læreplaner.

---

¹ Det er en vigtig pointe, at begrebet samskrivning i projektet dækker over elevers samarbejde om alle faser i skriveprocessen – således også før- og efterskrivning samt respons forskellige steder i skriveprocessen

² <http://www.fredericia-gym.dk/wp-content/uploads/Samskrivning-og-respons.-Erfaringer-og-inspiration.pdf>

³ http://findresearcher.sdu.dk/portal/files/121008917/Krogh_Fredericia_rapport_Final.pdf

⁴ http://tdm.au.dk/fileadmin/tdm/Publikationer/Elevfeedback_og_laering.pdf

Projektets organisering og fokuspunkter

Projektets omdrejningspunkt har været følgende overordnede problemformulering:

HVORDAN STYRKER SAMSKRIVNING OG RESPONS DEN ENKELTE ELEVS SKRIVEKOMPETENCER?

- Hvilke organiseringer/ritualiseringer virker bedst?
- Hvilke typer skrivning egner sig til samskrivning?
- Hvilke former for respons virker bedst?

10 forskellige grupper af undervisere har arbejdet med forskellige delprojekter. Alle grupper har haft et fælles udgangspunkt omkring en klasse eller et fag.

Grupperne har undervejs i projektet lavet egne projektbeskrivelser og fremlagt foreløbige erfaringer i forbindelse med en postersession 01-03-2018. Den endelige erfaringsopsamling er foretaget gennem interviews med samtlige grupper i maj 2018. I den forbindelse er der også gennemført interview med 5 elever fra klassen 3j, der har arbejdet med samskrivning gennem 3 år.

Der har i den samlede gruppe været såvel nye deltagere som gengangere fra tidligere år. Nedenfor følger en kort beskrivelse af de enkelte gruppers delprojekter. Det fremgår, at 9 ud af 10 grupper har arbejdet med samskrivning i en eller anden form, derfor vil nærværende erfaringsopsamling i høj grad dreje sig om dette.

I projektet har HT fungeret som projektleder, imens RC har været tilknyttet projektet som repræsentant for skolens ledelse.

Gruppe 1: Samskrivning i skriftlig matematik på HF C-niveau (AF, HS, HT)

Gruppen har arbejdet med at afprøve forskellige ritualiseringer omkring samskrivning af matematikafleveringer. Formålet har bl.a. været at få eleverne til at "sætte ord på matematikken" og at arbejde med elevernes genreforståelse. Gruppen har også arbejdet med fastholdelse af responsfokus via personlige responsporteføljer i googledokumenter.

Gruppe 2: Professionelle elevrelationer (TS, KP, LK)

Gruppen har med udgangspunkt i klassen 2b arbejdet med elevernes relationer og anerkendelse af hinandens faglige input. Det har således været et overordnet fokus at arbejde med elevernes gruppearbejdskompetence i samskrivningen.

Gruppe 3: Samskrivning som redskab til faglig forståelse (RS, SF, BB, EL)

Gruppen har med udgangspunkt i de naturvidenskabelige fag arbejdet med samskrivning som et middel til at øge forståelsen for og styrke afkodningen af faglige problemstillinger. Der er arbejdet med forskellige ritualiseringer, forskellige opgavetyper samt med peer-respons.

Gruppe 4: Samskrivning som redskab til at skabe synlighed om fagenes begreber (SH, SL, RM)

Gruppen har med udgangspunkt i klassen 2i arbejdet med samskrivning i faste grupper over tid med det formål at undersøge, hvad dette gør for den enkelte elevs læring. Konkret er der bl.a. arbejdet med forskellige former for processkrivning af lidt større opgaver. Der er arbejdet med forskellige roller i gruppearbejderne, og det har været en del af projektet at forsøge at skabe større grad af arbejdsomhed og ansvar i klassen.

Gruppe 5: Samskrivning af samfundsfagssynopsis (SK, IG)

Gruppen har med udgangspunkt i faget samfundsfag arbejdet med samskrivning, der leder frem til synopsen og eksamen i samfundsfag på B-niveau. Det har været en del af projektet at arbejde med elevernes faglige tryghed og selvtillid. Der er konkret arbejdet med processkrivning af større opgaver samt med skriftlig peer-respons i googledokumenter.

Gruppe 6: Samskrivning i spansk – med fokus på sproglig metabevidsthed i 2. og 3.G (NK, CH, BI)

Gruppen har med udgangspunkt i faget spansk arbejdet med samskrivning i fagligt homogene grupper. Fokus har især været på samskrivning af skriftlige afleveringer, hvor eksamensopgaver er nedbrudt i delelementer.

Gruppe 7: Samskrivning om og med religionsfagets kernebegreber (LJ, LI)

Gruppen har med udgangspunkt i faget religion arbejdet med afprøvning af samskrivningsøvelser, der udvikler elevernes skrivekompetencer inden for fagets særlige terminologi.

Gruppe 8: Øget metodisk bevidsthed i historie (RØ, NS, BR, CS)

Gruppen har med udgangspunkt i faget historie arbejdet med elevernes metodiske og teoretiske bevidsthed. Gruppen har arbejdet med et bredt spektrum af tiltag, der alle har det tilfælles, at de tager udgangspunkt i en ritualisering, hvor samskrivningen foregår med én computer og én skriver.

Gruppe 9: Anvendelse af Googlesites som "anker" i undervisningen (AM, SI, MS)

Gruppen har med udgangspunkt i klasserne 1c og 1i arbejdet med personlige googlesites som et "anker" i undervisningen. De personlige sites bruges til små skriveøvelser, større opgaver samt fastholdelse af respons fra gang til gang. Denne gruppe har ikke arbejdet med samskrivning.

Gruppe 10: Samskrivning i skriftligt og mundtligt engelsk (AO, FL, SR, JE)

Gruppen har med udgangspunkt i faget engelsk arbejdet med elevernes bevidsthed om faserne i skriftligt arbejde – særligt via førskrivning og med fokus på faglige begreber, struktur og dokumentation.

Erfaringer fra projektet

Det er klart, at projektet med sin størrelse ikke kan bibringe kvantificérbar evidens for, at bestemte didaktiske modeller/valg har effekt på elevernes læring og præstationer. Dette forbehold til trods er hovedparten af de tidligere erfaringer (se side 2) i høj grad blevet bekræftet.

*”Det er en fed måde at arbejde på.
Det er sjovt, når eleverne opdager, at de kan arbejde sammen.”*

Som nævnt side 3 vil erfaringsopsamlingen i høj grad tage udgangspunkt i elevernes samskrivning. Om en del erfaringer vil det dog kunne anføres, at de ikke nødvendigvis kun er interessante i forbindelse med samskrivning – men også interessante i forhold til skrivning generelt.

Evalueringen af projektets resultater bygger på deltagernes subjektive erfaringer og vurderinger (samt tolkninger af disse) og skal derfor samlet set tages med forbehold. Det fremgik fx igen i år tydeligt af de afsluttende evalueringer, at den enkelte klasses natur/kultur og sociale kompetencer betyder meget for effekten af de forskellige didaktiske valg, som underviseren foretager.

Generelle erfaringer med samskrivning

Det er en generel erfaring, at forskellige former for samskrivning reducerer det skriftlige fravær i klasserne. Det er værd at bemærke, at dette også gælder, hvis der kun er tale om fælles *før*skrivning.

Det er også en generel erfaring, at det *kan* lade sig gøre at skabe en åbenhedskultur i klasserne, hvor det er naturligt at eleverne arbejder sammen om skriftligheden og som en del af dette læser hinandens produkter. Det er markant, at eleverne er glade for den inspiration, dette giver dem hver især.

Der er blandt de deltagende undervisere stor enighed om, at eleverne arbejder mere aktivt når der i undervisningen er krav om skriftlighed – de bliver i højere grad holdt til ilden. Specielt den dialog, der gerne skulle følge med samskrivningen, kan tvinge eleverne ind i aktivitet og fordybelse, der gør op med en mere passiv deltagelse i undervisningen. I forbindelse med den udfordring, det er at flytte eleverne fra at være passive tilskuere til at være aktive deltagere, vurderes det således, at der er stort potentiale i samskrivning.

”Det er i dialogen, at eleverne lærer noget”

Der er i gruppen af undervisere også enighed om, at forskellige former for samskrivning *kan* løfte elevernes niveau. Her er det opfattelsen, at særligt ”mellemgruppen” og ”de fagligt svage” profiterer af dette. De dygtigste elever er ikke *selv* helt så begejstrede – måske fordi de er bekymrede for ikke at få lov at brillere selv? Blandt underviserne er der dog enighed om, at også disse elever (trods deres skepsis) profiterer af samskrivningen – bl.a. i form af et metablik, som ikke altid er synligt for dem selv. Når de ikke selv opfatter dette, kan det skyldes, at de har mere fokus på det endelige produkt end på den proces, der fører dertil. At en del af formålet med samskrivning er at ændre fokus fra produkt til proces, kan i øvrigt ikke italesættes for ofte.

”De dygtigste elever må forstå, at der ikke er et begrænset antal 12-taller til rådighed...”

Det er i tidligere projekter erfaret, at arbejdet med samskrivning er meget tidskrævende i undervisningen. Denne erfaring er kun delvist bekræftet i nærværende projekt. Nogle undervisere,

der har arbejdet målrettet mod at integrere skriftligheden (og de skriftlige afleveringer) i den daglige undervisning, har den modsatte erfaring: At det giver dem bedre tid og rum til fordybelse...

*”Vi skriver om tekster, som vi alligevel arbejder med i det mundtlige forløb.
Så er det ikke svært at få tid til samskrivning – tværtimod...”*

Disse underviseres opfattelse af samskrivning som en tidsmæssig gevinst understøttes af det afholdte elevinterview. De interviewede elever har flere gange oplevet, at samskrivning var mere effektivt end individuel skrivning. Det blev nævnt, at dette bl.a. skyldes en stram tidsstyring fra underviserens side.

Erfaringer i forhold til organiseringer/ritualiseringer

Der er bred enighed om, at det under samskrivning er vigtigt med tydelige ritualiseringer, hvor der gerne må være et lille pres i forhold til tiden. At arbejde med de samme ritualiseringer igen og igen giver desuden eleverne en tryghed ved arbejdsformen.

Der er mange positive erfaringer med ritualiseringen ”kun én computer åben i gruppen” med forskellige grader af benspænd i forhold til at fremme dialogen. Det går igen i flere interviews, at det i forbindelse med denne ritualisering er en stor gevinst, at eleverne gennem dialogen får reduceret tempoet, og dermed (sammen) får mulighed for at komme bedre i dybden. Det reducerede tempo kan således skabe grobund for (fælles) refleksion. Dialogen kan dog blive for detaljeret. I givet fald bliver samskrivningen en tidsrøver.

*”Det er i samtalen, det rykker for eleverne”
”Det tager tid at komme ind i fordybelsen”*

Det kan være en udfordring at undgå, at elever i en samskrivningsgruppe deler skrivningen (utilsigtet) op mellem sig. Dette kan skyldes, at eleverne har fokus på produktet frem for fokus på processen. Arbejder man som underviser med samskrivning, skal man være meget opmærksom på denne udfordring. Et muligt svar er at lade alle de aspekter af samskrivning, der kræver fysisk samvær, foregå i undervisningstiden. Elevers produktfokus kan også ses som et symptom på, at det at arbejde processuelt med samskrivning ikke er noget, der falder let og naturligt for dem – det er noget de skal undervises i. Dette ønske fremkom bl.a. under det afholdte elevinterview. Når elever arbejder i grupper, er der mange sociale aspekter i spil. En underviser pointerede, at vi som undervisere også bør have fokus på at lære eleverne, hvordan de kan håndtere eventuelle uoverensstemmelser i en gruppe.

I forhold til gruppesammensætninger er det tydeligt, at der ikke findes nogen generel opskrift på, hvordan man laver velfungerende grupper. Til gengæld er der bred enighed om, at gruppesammensætningen er meget vigtig. Der er i projektgrupperne i høj grad arbejdet med, at det er underviserne, der dikterer gruppesammensætningerne – men efter mange forskellige kriterier. Den væsentligste begrundelse for at det er underviserne, der dikterer, er, at eleverne vælger efter sociale relationer, hvis de får mulighed for dette. En underviser pointerede gevinsten ved, at lærerdikterede grupper giver eleverne mulighed for at opdage nye faglige samarbejdsrelationer i klassen.

*”Som elev synes jeg, det er rart at være i gruppe
med andre elever, der har samme grad af engagement”*

Der er både blandt undervisere og de interviewede elever enighed om, at grupper gerne skal have en størrelse på 2-3 elever. 4 elever er for mange, da det gør det nemt for nogle elever at vælge en passiv tilgang. Ved samskrivning over flere undervisningsgange skal man dog være opmærksom på, at særligt 2-mandsgrupper er sårbare overfor fravær.

Det er en særlig erfaring ved samskrivning i HF-klasser, at samskrivningen skal kunne afvikles i ét undervisningsmodul – ellers bliver det meget sårbart i forhold til fravær.

Erfaringer med forskellige typer af skrivning

En række undervisere har arbejdet med at bryde større skrivelser op i delelementer gennem længerevarende stilladseringer med forskellige grader af samskrivning og forskellige former for respons undervejs. Se bilag 1-4 for eksempler.

Dette evalueres generelt positivt af underviserne, der føler sig sikre på, at det gennemsnitlige niveau i elevernes produkter hæves. Nogle undervisere har i den forbindelse arbejdet meget bevidst med at integrere den skriftlige og den mundtlige dimension i undervisningen. Der er meget positive erfaringer med dette – men også en erkendelse af, at det kræver en stram og detaljeret planlægning.

I forbindelse med skrivning *om* tekster (mest aktuelt for de humanistiske fag) er der i projektet rigtig gode erfaringer med en samskrivningsform, hvor eleverne i grupper inden selve skrivningen arbejder sammen om at "åbne" de tekster, de senere skal skrive om. Udover at give inspiration til den efterfølgende skriveproces, løfter dette også mundtligheden og reducerer elevernes tempo.

"Det er vigtigt, at eleverne har tid til rugbrødsarbejdet..."

Der er i projektet også andre erfaringer, der angår koblingen mellem mundtlighed og skriftlighed. I de naturvidenskabelige fag og matematik er det svært at fremme mundtligheden, hvis der skrives/snakkes om "lukkede" opgaver. Hvis der til gengæld arbejdes med mere "åbne" opgaver (fx formidlingsopgaver), er erfaringerne mere positive.

"Det er den mundtlige del af faget, det er sjovt at arbejde med i det skriftlige"

En måde at bruge skriftligheden til at fremme mundtligheden er at lade eleverne "skrive før de taler". Erfaringer med Googlesites er særligt interessante her. Ved at arbejde med videooptagelser til Googlesites bliver koblingen mellem den skriftlige og den mundtlige dimension i fagene meget tydelig.

En sidste type af skrivning, der er samlet erfaring med, kan kategoriseres som *forskellige typer af begrebsafklarende skriveøvelser*. Også sådanne øvelser er der positive erfaringer med – ikke mindst fordi det derigennem kan stå klart for eleverne (og underviserne), hvorvidt de har forstået (anvendelsen af) de pågældende begreber, ligesom øvelserne kan bringe eleverne væk fra en position, hvor de har passiv viden om begreber til en position, hvor de anvender begreberne aktivt.

"Der er brug for mere stilladsering, end jeg havde gået og troet"

Begrebsafklarende skriveøvelser kan opdeles i skrivning *om* begreber (fx skrivning af begrebsdefinitioner) og skrivning *med* begreber, hvor eleverne gennem skrivningen træner *anvendelsen* af et eller flere begreber. Se bilag 5-9 for eksempler.

Erfaringer med respons

At arbejde med fastholdelse af respons gennem responsportfolier til/med eleverne har vist sig at være svært i praksis – ikke mindst i forhold til at skabe elevaktivitet i portfolierne.

I forhold til den ønskede elevaktivitet har en underviser rigtig gode erfaringer med at lade eleverne videofilme egne refleksioner over responsen som en del af ritualiseringen omkring skriftligt arbejde. Det essentielle er her, at det bringer eleven i en aktiv rolle, hvor der skal *gøres* noget med den modtagne respons.

Erfaringerne med elevernes peer-respons er også positive, men der er nogle nævneværdige udfordringer her. Først og fremmest er det meget vigtigt, at det står klart for eleverne, *hvorfor* der arbejdes med peer-respons, ligesom det er vigtigt for eleverne, at der er nogle tydelige (lærergivne) fokuspunkter for responsen. Derudover skal man som underviser være opmærksom på, at det for nogle elever kan være svært at give respons til kammerater⁵. Her er det vigtigt, at eleverne hver især anerkender både deres egen og deres kammeraters faglige værdi.

Eleverne selv efterspørger i højere grad lærerrespons. Dette hænger givetvis sammen med det allerede nævnte, og at de ikke automatisk stoler på, at deres kammerater er i stand til at give brugbar respons.

I forhold til lærerrespons har to undervisere positive erfaringer med at give skriftlig respons direkte i samskrivningsdokumenter imens eleverne skriver:

”Det er faktisk utroligt, hvor meget respons man kan nå at give på denne måde”

---

⁵ Det er særligt svært for elever at give hinanden negativ respons.

Bilag

Bilag 1

”Baglæns” arbejde med skriftlige eksamensopgaver i bioteknologi A.

I denne opgave har der været fokus på elevernes genreforståelse i forhold til genren ”skriftlig eksamensopgave”. Ideen bag opgaven er, at eleverne kommer til at betragte eksamensopgaver fra andre positioner, end de er vant til.

Hver gruppe får en artikel som omhandler en bestemt problemstilling. Gruppen skal formulere en eksamensopgave med 5 delspørgsmål, som omhandler denne problemstilling. I forbindelse med dette skal hver gruppe:

- Sætte sig ind i det faglige stof, som danner baggrund for artiklen.
- Overveje hvilke spørgsmål, der skal stilles (som skal teste forskellige faglige mål).
- Overveje disposition af opgaven – herunder inddrage progression/taksonomi.
- Finde passende figurer i form af tabeller, grafer, oversigter over sammenhænge, som kan bruges i eksamensopgaven.
- Formulere opgaveteksten.

Didaktisering

Hver gruppe får tilsendt en artikel med en faglig problemstilling i god tid inden første modul. Artiklen er læst som lektie til første modul.

1. Modul (45 min)

Gruppearbejde: Hvilke områder indenfor faget kan denne artikel evt. dække?

Gruppen opretter en mappe i GoogleDrev, der fungerer som gruppens portfolio. Alt materiale i forbindelse med gruppearbejdet skal placeres i mappen.

Lektie til næste gang:

Læs en tidligere eksamensopgave igennem (givet af læreren).

Læs de faglige mål for biotek A.

2. Modul (90 min)

Gruppearbejde: Den læste eksamensopgave diskuteres. Hvilke faglige mål kan man dække ved at svare på denne? Sammenligning af tre besvarelser på den samme eksamensopgave.

Klassediskussion: Er de faglige mål opfyldt i de tre besvarelser?

Lektie til næste gang:

Hvad kunne man spørge til i jeres artikel? Lav en ”rå” brainstorm (individuel).

3. Modul (90 min – arbejd-selv)

Gruppearbejde: Sammenlign jeres brainstorms. Udvalg de bedste spørgsmål og prøv at klassificere dem efter sværhedsgrad og/eller taksonomisk niveau.

Prøv at formulere opgaveteksten til eksamensopgaven og find passende bilag.

Lektie til næste gang:

Arbejd videre på udformning af eksamensopgaven. Overvej spørgsmål til vejledning.

4. Modul (90 min)

Mulighed for vejledning og arbejde med opgaven.

De foreløbige eksamensopgaver afleveres efterfølgende i lectio.

Grupperne får skriftlig respons fra underviseren

5. Modul (90 min)

Gruppearbejde: Arbejd på at forbedre jeres eksamensopgaver ud fra den modtagne respons.

Der er i lektionen mulighed for spørgsmål og vejledning.

De redigerede eksamensopgaver genafleveres efterfølgende i lectio.

Herfra kan der arbejdes videre med besvarelser af andre gruppers opgaver, samt peer-respons på såvel de stillede opgaver som besvarelserne af disse.

Bilag 2

Afleveringsopgave i samfundsfag

Hvilken løsningsmodel er bedst egnet til at imødegå velfærdsstatens finansielle udfordring?

- Beskriv velfærdsstatens finansielle udfordring.
- Undersøg hvilke forskellige løsninger der er på tale i forbindelse med den finansielle udfordring.
- Diskutér effekten af disse løsninger og vurder, hvad Danmark bør gøre for at sikre økonomien bag velfærdsstaten.

Didaktisering

I skal arbejde i 3-mandsgrupper på Google drev gennem hele skriveprocessen.

1. Modul (90 min)

I skal i dag besvare første del af opgaven.

Hver gruppe skal gøre sig klart, hvad velfærdsstatens finansielle udfordring består i (den finansielle udfordring består af en række del-udfordringer, som er beskrevet gennem bogens kapitler).

Lav en video, hvor I opregner udfordringerne. Videoen lægges (uredigeret) på Google drev.

Samskrivning: Beskriv udfordringerne (skriv det endelige afsnit til jeres opgave).

2. Modul (90 min)

I skal i dag besvare anden del af opgaven.

Del opgaven imellem jer således, at I skriver om forskellige løsninger. Herefter giver I hinanden respons på jeres arbejde. Inden lektionen er slut, skal I have skrevet jeres bidrag sammen til et færdigt afsnit.

3. Modul (90 min)

I skal i dag besvare tredje del af opgaven.

Del opgaven imellem jer således, at I skriver om forskellige løsninger. Herefter giver I hinanden respons på jeres arbejde. Inden lektionen er slut, skal I have skrevet jeres bidrag sammen til et færdigt afsnit.

4. Modul (90 min)

Første halvdel af lektionen: Gruppen læser en anden gruppes besvarelse igennem og giver skriftlig respons ud fra de sædvanlige kriterier.

Anden halvdel af lektionen: Gruppen diskuterer den modtagne respons og foretager (eventuelt) på baggrund heraf ændringer i gruppens besvarelse af opgave.

5. Modul (90 min)

Opgaven skrives færdigt og finpudses, inden den afleveres i lectio.

Bilag 3

Eksempel på arbejde med naturvid. rapport om test af muskelstyrke

Didaktisering

Eleverne arbejder i grupper af 3-4 personer. Hver gruppe skal aflevere en fælles rapport, som efterfølgende kommenteres af en anden gruppe. Der sparreres undervejs både i gruppen og mellem grupperne.

1. lektion (45 min)

- Test og beregninger udføres i grupperne.
- Individuelt: Udkast til teoriindhold (8 min).
- Gruppe: Læs højt for hinanden og argumenter for relevans (5 min).
- Gruppe: Vælg indhold i fællesskab og skriv overskrifter til delafsnit (7 min).
- Matrix: Del jeres udkast med hinanden og bliv inspireret (5 min).

2. lektion (90 min)

- Individuelt: Skriv udkast til diskussion på stikordsform med udgangspunkt i jeres data. (20 min).
- Gruppe: Læs jeres udkast højt for hinanden på skift.
- Skriv herefter fælles stikord til jeres diskussion (i alt 20 min).
- Matrix: Hver gruppe præsenterer deres stikord for andre grupper (10 min).
- Individuelt: Skriv et udkast til diskussionen med udgangspunkt i de fælles stikord (30 min).

3. lektion (45 min)

- Gruppe: Læs jeres udkast højt for hinanden på skift (10 min).
- Gruppe: Skriv en fælles diskussion (30 min).

Herefter skal grupperne selv finde tid til at få lavet rapporten helt færdig.

4. lektion (45 min)

- Grupperne kommenterer hinandens rapporter og giver respons ud fra en fælles rette-skabelon.

5. lektion (45 min)

- Grupperne redigerer egne rapporter ud fra den givne respons.

Rapporterne uploades til lectio og kommenteres efterfølgende af underviseren.

Bilag 4

Gruppeopgave med erfaringsudveksling (kun ét modul)

Didaktisering

I skal arbejde sammen i grupper af 3-4 personer (helst kun 3 hvis det går op).

Trin 1 (25 min)

I skal starte med at løse den udleverede opgave individuelt.

I kan evt. nøjes med at skrive stikord til besvarelsen.

Trin 2 (15 min)

I skal nu i gruppen dele A3-arket i to halvdele, besvare opgaven i fællesskab og skrive besvarelsen på den ene halvdel af arket.

Trin 3 (3 min)

Det beslattes nu, hvem der skal præsentere besvarelsen for de andre grupper (1 person) og hvem, der skal besøge andre grupper for at få ny viden/inspiration.

Trin 4 (10 min)

Den, der skal præsentere besvarelsen, bliver siddende, imens de andre går på besøg hos andre grupper, hvor de får præsenteret disse grupperes besvarelser. De skal lytte aktivt og må først stille spørgsmål efterfølgende.

Trin 5 (15 min)

Alle returnerer til egen gruppe. De, der har været på besøg hos andre grupper, fortæller om de andre grupperes besvarelser for den, der blev siddende. Efterfølgende laves der en ny besvarelse af opgaverne på den anden halvdel af A3-arket.

Til slut fælles opsamling i klassen.

Bilag 5

Hvornår blev Danmark ét kongerige?

(Samskrivningsøvelse historie 1G grundforløb)

Eleverne skal finde ud af, hvornår Danmark bliver ét kongerige. Til at besvare dette spørgsmål får de udleveret følgende bilag:

- Haralds inskription på Jellingestenen.
- uddrag af de frankiske rigsannaler 804-811.
- info og plantegning for Trelleborgen Aggersborg.
- info og plantegning for Dannevirkevolden.

For hvert af bilagene skal eleverne to og to diskutere, hvad hvert enkelt kan bruges til i forhold til at finde ud af, hvornår Danmark blev ét kongerige (*det funktionelle kildebegreb* danner grundlag for denne del af øvelsen).

Øvelsen kan laves som en detektivøvelse, hvor eleverne skal give et bud (et årstal) på, hvornår Danmark blev ét kongerige (hermed blive *argumentationen* afgørende).

Bemærk, at der ikke findes et intet entydigt svar på spørgsmålet!

Kildearbejdet skal gerne lede til følgende hovedpointer/diskussioner:

1. Hvad bruger man kilder til?
2. Hvad er forskellen på skriftlige og ikke-skriftlige kilder?

Tager man udgangspunkt i Jellingestenenene, kan man diskutere, hvad formålet med stenene er. Herunder kan man fremkomme med den betragtning, at Harald kan have overdrevet noget!

At Jellingestenen for blot få år siden blev "taget for gode varer", kan desuden bruges til at illustrere, at historieskrivning/forskning udvikler sig.

Bilag 6

Jesu Lignelser

(Samskrivningsøvelse religion)

Lignelser er opbyggelige pædagogiske fortællinger, der skal anskueliggøre et religiøse budskaber.

Opgave

Læs Den Barmhjertige Samaritaner - Lukas Evangeliet kap 10, 25-37:

- **v25** Da rejste en lovkyndig sig og ville sætte Jesus på prøve og spurgte ham: »Mester, hvad skal jeg gøre for at arve evigt liv?« **v26** Han sagde til ham: »Hvad står der i loven? Hvad læser du dér?« **v27** Manden svarede: »Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele din styrke og af hele dit sind, og din næste som dig selv.« **v28** Jesus sagde: »Du har svaret rigtigt. Gør det, så skal du leve.« **v29** Men han ville retfærdiggøre sig selv og spurgte Jesus: »Hvem er så min næste?« **v30** Jesus svarede og sagde: »En mand var på vej fra Jerusalem ned til Jeriko og faldt i hænderne på røvere. De trak tøjet af ham og slog ham, så gik de og lod ham ligge halvdød. **v31** Tilfældigvis kom en præst den samme vej; han så manden, men gik forbi. **v32** Det samme gjorde en levit, der kom til stedet; også han så ham og gik forbi. **v33** Men en samaritaner, som var på rejse, kom hen til ham, og han fik medynk med ham, da han så ham. **v34** Han gik hen og hældte olie og vin i hans sår og forbandt dem, løftede ham op på sit ridedyr og bragte ham til et herberg og sørgede for ham. **v35** Næste dag tog han to denarer frem, gav værten dem og sagde: Sørg for ham, og hvad mere du lægger ud, vil jeg betale dig, når jeg kommer tilbage. **v36** Hvem af disse tre synes du var en næste for ham, der faldt i røvernes hænder?« **v37** Den lovkyndige svarede: »Han, som viste ham barmhjertighed.« Og Jesus sagde: »Gå du hen og gør ligeså!«

Overvej hvilket budskab Jesus gerne vil have frem. Hvem repræsenterer røverne, præsten, levitten, samaritaneren og den nødstedte?

Omskriv lignelsen til et moderne skuespil: Overvej hvem der i dag ville have præstens, levittens, samaritanerens og den nødstedtes roller. Overvej nøje hvad de ville sige, for at det centrale budskab forbliver intakt.

Forbered jer på at skulle vise skuespillet i klassen.

Bilag 7

Etiske debatter

(Samskrivningsøvelse religion)

Opgave

Vælg i gruppen et etisk dilemma i skemaet nederst på siden. Vælg også en position: "For" eller "imod".

Forbered et debatindlæg på ét minut for/imod emnet samt mindst 2 yderligere debatindlæg af 30 sekunders varighed i forhold til jeres position (dvs. samlet forberedt taletid på 2 minutter).

Forbered desuden to spørgsmål til publikum.

I jeres samlede debatindlæg skal følgende indgå:

- En præsentation af jeres positions forhold til begreberne *lidelse, livets ukrænkelighed, selvbestemmelse, etisk glidebane og værdighed*.
- En vurdering af jeres position ud fra et nytte- eller pligtetisk standpunkt.
- Understøttelse af jeres argumentation via inddragelse af en kilde/artikel.

Når I forbereder jeres 2 gange 30 sekunder, skal I prøve forudsige, hvad modstanderen vil sige til dette. Det vil give jer gode muligheder for at have et relevant modsvar parat.

Selve debatten

"For" starter med 1 minuts oplæg. Derefter fortsætter "imod" med 1 minuts oplæg. Efterfølgende skiftes parterne til at fremlægge i 30 sekunder. Debatten afsluttes med spørgsmål til publikum samt åben debat mellem parterne.

Der vælges en moderator fra klassen, som skal sørge for at tiden overholdes samt styre debatten og sikre en ordentlig tone.

Etisk dilemma	For	Imod
Fosterdiagnostik		
Aktiv dødshjælp		
Big data og sundhedswearables		
Omskærelse af drenge		

Bilag 8

Amerikanske værdier

(Samskrivningsøvelse samfundsfag)

Didaktisering:

1. Pararbejde.
2. Kun 1 computer.
3. Der må ikke skrives noget, der ikke er blevet diskuteret.

Opgave:

I skal skrive en tekst til maleriet. I skal bruge nedenstående begreber i jeres tekst – begreberne skal I forklare med jeres egne ord. I skal skrive teksten ud fra det læste – I er derfor nødt til at genlæse teksten, imens I skriver. Husk at I ikke må skrive af efter teksten.

Ud over at arbejde med dagens tekst skal I også beskrive maleriet.

Begreber/ord I skal anvende (I behøver ikke at anvende ordene i den nævnte rækkefølge):

- Fælles kulturelle værdier.
- John Harmon McElroy.
- Hårdtarbejdende amerikanske worker.
- Amerikas tidlige historie.
- Immigrantværdiforestilling.
- The frontier værdiforestilling.
- De religiøse og moralske værdiforestillinger.
- Hårdt arbejde at civilisere USA.
- Feudale og autokratiske Europa modsat den nye verden.
- "The shining city upon a hill".
- Udfylde den rolle, som Gud havde udtænkt.
- USA som det forjættede land.
- Frihed.
- Amerikanske national identitet.
- Exceptionelle arbejdsmoral.

Bilag 9

Hvorfor stemte folk på Fremskridtspartiet i 1973?

(Samskrivningsøvelse samfundsfag)

Didaktisering:

1. Pararbejde.
2. Kun 1 computer.
3. Der må ikke skrives noget, der ikke er blevet diskuteret,

Opgave:

I skal lade som om, at I har lavet en problemstilling, der lyder:

Hvorfor stemte folk på Fremskridtspartier i 1973?

I skal skrive en kort intro, hvor I forklarer, hvorfor jeres kilder er relevante til at besvare dette spørgsmål. I skal bruge nogle af disse begreber:

- Relevans.
- Repræsentativitet.
- Faglig person eller almindelige mennesker.
- Hvilket forhold har de der udtaler sig til emnet.
- Tendens.
- Første- eller andenhåndskilde.
- Hemmelig eller offentlig.

De enkelte afsnit skal starte således:

Jeg har i min undersøgelse af, hvorfor Fremskridtspartiet fik en stor sejr ved folketingsvalget i 1973 valgt at bruge følgende materialer...

Baggrunden for, at jeg har valgt kilden "Et spark i røven" er...

Ud over kilden brugte jeg også statistiske materiale, der viste...

For at supplere artiklen "Et spark i røven" og mit statistiske materiale brugte jeg også...

